

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟΜΟΣ ΕΝΔΕΚΑΤΟΣ
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ—ΙΟΥΝΙΟΣ
1932

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & Σ^Α, ΕΚΔΟΤΑΙ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ", — ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ 46^Α
ΑΘΗΝΑΙ

οὔτε μιὰ σκέψη, οὔτε μιὰ εἰκόνα πού νά ἔρχεται σέ ἀντίφαση μέ τήν ἐποχή καί τὸ περιβάλλον. Αὐτὸ ἀκριβῶς εἶναι πού κάνει τὸ μυθιοτόρημα τοῦ Jansen ἓνα ἔργο σχεδὸν κλασικὸ γιὰ τὴ γερμανικὴ λογοτεχνία καί τὸ τοποθετεῖ στὴ χορεία τῶν ἔργων ἐκείνων πού μένουν ἀνεπηρέαστα ἀπὸ τὴν παρέλευση τοῦ χρόνου, τὴν μεταβολὴ τῆς νοοτροπίας καί τὴν ἀλλαγὴ τῶν γούστων τοῦ καινοῦ.

Γ. Τ.

ΤΟΥΡΚΙΑ

Οἱ Τοῦρκοι συμβολιστές.

Ὁ συμβολισμὸς, πού στὴ Γαλλία γεννήθηκε μέ τὸν Μαλαρμέ, πήρε ρίζες μέ τὸν Μορεάς καί δυναμώθηκε μέ τὸν Σαμαῖν καί τὸν Verhaeren, ἀνήκει πιά, μποροῦμε νά ποῦμε, στὴν ἱστορία. Ὅμως, στὴν Τουρκία, πού πάντα παρακολουθεῖ ἀπὸ μακρὰ τὰ ρεύματα τῆς Δύσης, τῶρα μόνις ἄρχισε νά ὑπάρχει. Πρὶν μερικὰ χρόνια, ὁ Ἀχμέτ Χασίμ, ὁ μόνος πραγματικὸς ἀντιπρόσωπος μιᾶς νεοσύστατης λογοτεχνικῆς σχολῆς, τῆς Φέιτς-ατί (τῆς Αὐγῆς τοῦ Μέλλοντος), ἔφερε στὴ φιλολογία τοῦ τόπου του τὸ ζωτικὸ λουλουδί τοῦ συμβολισμοῦ. Οἱ δικοὶ του δὲν μπόρεσαν ν' ἀνθέξουν στὴ μεθυστικὴ μυρωδιὰ τοῦ λουλουδιοῦ αὐτοῦ. Καί σήμερα ἔχουμε τέσσερους νέους ποιητές, ἀντιπρόσωπους καί ἀκολουθητὲς τῆς σχολῆς τοῦ Ἀχμέτ Χασίμ, τοῦ συμβολισμοῦ. Τοὺς Νετζίπ Φαζίλ, Ἀχμέτ Κουτσί, Δζεβντέτ Κουντρέτ καί Ζιά Ὀσμάν. Οἱ δυὸ πρῶτοι ἀνήκουν στὴν περασμένη γενεά, ἐνῶ οἱ δυὸ ἄλλοι εἶναι τῆς σημερινῆς. Ὅμως αὐτὸ δὲ μᾶς ἐμποδίζει νά τοὺς κατατάξουμε καί τοὺς τέσσερους στὴν ἴδια φιλολογικὴ ἐποχῇ.

Ὁ Νετζίπ Φαζίλ εἶναι θιασώτης τοῦ νεοκλασικισμοῦ, κι' ἴσως νά λογαριάζει διὰ καί τὰ δικὰ του ἔργα εἶναι προϊόντα τῆς νέας αὐτῆς σχολῆς. Ὅμως δὲν ἔχει καμμιά σχέση οὔτε μέ τὸν παλιὸ, οὔτε μέ τὸν νέο κλασικισμὸ. Ὁ Φαζίλ εἶναι μυστικιστής. Ἄν γενιόταν ἑκατὸ χρόνια πρὶν, ὀρισμένως θὰ στεκόταν ἕνας δευτερός Μεβλανά (μεγάλος Τοῦρκος φιλόσοφος-ποιητῆς στὰ 1207). Στὰ ποιήματα τοῦ Νετζίπ βρισκόμε ἐμπρεσιονισμὸ μέ προσεγγιμένο συμβολισμὸ. Ὁ ποιητῆς, πού ἀποφεύγει τὴν πολυλογία, πολλὰ φορὲς ξαίρει νά περιλαμβάνει μιὰ ὀλάκερη σκοτεινὴν ἰδέα σὲ δυὸ μικρούλικους ἑφτασύλλαβους στίχους. Κατάλαβε ἀπ' ὅλους καλλίτερα πῶς ὅσο πιὸ πυκνὸ εἶναι ἓνα ποίημα, τόση περισσότερὴ ὠμορφιά κλείνει. Λέγοντας :

Yollar bizden bir izdir
Ne duyusak sessizdir
Ne gusek benzer bize.

Εἶναι ἀπὸ μᾶς ἓνα ἴχνος οἱ δρόμοι
Φωνὴ μᾶς εἶναι ὅτι ἀκούσουμε
κι' ἐμοῦ μᾶς ὅτι δοῦμε.

βλέπει τὸν κόσμον πίσω ἀπὸ τὸν φακὸ τῆς ποίησης καί μέ τὸ ψυχρὸ μάτι ἐνὸς ὀλότελα ἀτομικιστῆ ποιητῆ. Κρατᾷ ἀκόμα ὅλους τοὺς ὄρους τῆς αισθητικῆς τοῦ συμβολισμοῦ. Ἡ πα-

ρακάτω στροφὴ ἀπὸ τὸ «Ἀγαλμά» του, εἶναι ἓνα δείγμα τῆς μουσικότητας καί τῆς εὐφωνίας πού ἀπαιτεῖ ἡ σχολὴ του, ὅσο κι' ἂν ἡ μετάφραση μοιραῖα χάνει τὴ μουσικότητα καί τὴ γλυκύτητα τοῦ πρωτότυπου.

Τὰ σκοτεινὰ τοῦ μάτια
ξεχωρίζουν στὸν ὀρίζοντα ἓνα κόκκινο σημάδι.

Στὸ μέτωπό του ἡ λεπτὴ θλίψη τοῦ βραδυοῦ.
Στὰ χεῖλη του τὸ μυστικὸ τῆς σιωπῆς.

Ὁ Ἀχμέτ Κουτσί εἶναι περισσότερο συμβολιστής. Ἐχει κάποια συγγένεια γούστων μέ τὸν Νετζίπ Φεζίλ. Ὅμως δὲ ξεχωρίζεται ἡ ἐπίδραση τοῦ ἐνὸς στὸν ἄλλον. Στὰ ποιήματα τοῦ Ἀχμέτ Κουτσί ἔχει κρατηθεῖ τόσο ἡ ἀρμονία καί τὸ αἶσθημα καί πολλὰ φορὲς συναντοῦμε σ' αὐτὰ στίχους ἢ καί στροφὰς ὀλάκερες πού τραβοῦν πάνω τους σὰ μαγνήτης τὰ μάτια μᾶς :

Σπρώξε τὴν· νά· ἡ πόρτα μου μισάνοιχτη
κι' ἡ κόμαρή μου ἀκόμη χλιαρὴ ὅπως τὴ μέρα πού τὴν ἄφηκα.
Ἄφησε τὴ μετάνοια νά βγῆ ἀπὸ τὴν καρδιά σου
σάν τὴ λεπτὴ φωνὴ πού θγάζει τὸ νεράκι, λικ, λικ, λικ . . .

Στοὺς δυὸ παρακάτω στίχους, ζωντανεύεται χαριτωμένα τὸ μαρμάρινο κεφάλι τοῦ λιονταριοῦ πού βρῖσκεται στὴ γοῦρνα ἐνὸς λουτροῦ :

Καμαρώνει τὸν καθένα τὸ γέρικο λιοντάρι
μέ τὰ μάτια μικραμένα σάν ἀπὸ τὴ μελαγχολία.

Ὁ Ἀχμέτ Κουτσί πού δὲν εἶναι γεννημένος ποιητῆς, πολλὰ φορὲς στέκει πολὺ πρωτότυπος καί ξαίρει νά μὴ πέφτει ποτὲ στὴν μπαυλιτέ. Πολλὰ του κομμάτια μποροῦν νά θεωρηθοῦν ἀριστουργήματα.

Ἐνάντια στὸν Νετζίπ Φαζίλ πού προτιμᾷ τοὺς λιγυσύλλαβους στίχους, ὁ Δζεβντέτ Κουντρέτ δὲ γράφει σ' ἄλλο στίχο ἀπὸ τὸν δεκατετρασύλλαβο, πούναι κι' ὁ πιὸ μελωδικὸς στὰ τουρκικά. Προσέχει πολὺ τὴ γλώσσα καί τὸ ὄφος, κι' ἔτσι μπορεῖ νά θεωρηθεῖ παρνασικός. Ὅμως, μένοντας περισσότερο λυρικός καί βαθύς στέκει πιότερο κοντὰ στὸ συμβολισμὸ. Ὡστόσο τὰ ἔργα του χάνουν κάπως τὴν ελκρικρίνειά τους ἀπὸ τὸ ὑπερβολικὸ δούλεμα :

Ζαρώνω ἀπ' τὸ φόβο σὲ μιὰ κόψη.
Ἄν λίγο, γιὰ νά ζαπλώσω, κοινῶς ἀπ' τὴ θέση μου,
ὁ ἴσκιος μου, σάν κλέφτης, σκαρφαλώνει στοὺς τοίχους.

Μ' ὅλα ταῦτα τὰ «Τραγούδια τοῦ θανάτου» του εἶναι ὅλα ποιήματα ἰδιότροπα καί δυνατά. Κανεῖς πρὶν ἀπ' αὐτὸν δὲ μίλησε γιὰ τὸ θάνατο μέ τόση δύναμη :

Ἐνῶ ὡς χθὲς τόσο ὀλομόναχος ἔχοσα
τώρα πῶς γεμίσαν ἀπ' ἀνθρώπους οἱ ἄδειες κόμαρές μου.

Ἐμένα σηκῶσαν ὑψηλά, ἢ ὁ τόπος ἔχει χαμηλώσει :

Ὁ κόσμος ἀπὸ τὴ χαρὰ του μέ σήκωσε στοὺς ὤμους του.

Ὁ Ζιά Ὀσμάν, τέλος, εἶναι ὁ πιὸ νέος τῆς νέας γενεᾶς. Καί μαζὶ κι' ὁ πιὸ μεστωμένος. Ὁ πολὺ μελαγχολικὸς αὐτὸς ποιητῆς, πού ἀποφεύγει τὸ θόρυβο, τὸν κόσμον, τὴν πραγματικότητα, τὴν ἀσχῆμα, ξετάζει καί βλέπει μόνον τὴ δική του ψυχὴ, τὸν δικό του κόσμον,

καὶ τραγουδᾷ μονάχα τ' ἀρρωστημένα αἰσθήματα τῆς δικῆς του φαντασίας. Κι' ὅταν ξυπνᾷ κάθε πρωί, λέγοντας :

Θέ μου καὶ σήμερον ἐγώ, θέ μου πάλε εἶμαι ζωντανός!

εἶναι ἀφελής κι' ἀθῶος σὲ βαθμῶν γ' ἀπορεῖ στ' ἀλήθεια πού ξεκολουθᾷ νά ζεῖ.

Θυσιάζει πολλές φορές τὸ μέτρο του, γιὰ ν' ἀποδώσει τίς ιδέες του, τὰ αἰσθήματά του τέτοια πού τὰ νιώθει. Ὡστόσο πολλοὶ του στίχοι εἶναι ὑπερβολικὰ ἀρμονικοί:

Βαδίσαιμ πατώντας ροδοπέταλα χυμένα στὴ στράτα.
Ὀλόλευκα περιστέρια πετάξαν στὰ κοπαρίσια.

Ἄφησε τὴ γαλήνη νὰ κοπάσῃ σάν ἄσπρο πουκέμισο.

Συνήθισε νὰ βλέπει κάθε πράμα, ἀκόμα καὶ τὴ φύση, μέσα στὸν ἑαυτό του μόνο. Γιὰ ν' ἀπολαύσει μιὰ φθινοπωριάτικη μέρα, θέλει νὰ κατεβάσουν τὰ στόρια τῶν παραθυριῶν του :

Κατεβάστε τίς κουρτίνες, κατεβάστε τίς κουρτίνες.
Ἦώρα πού τὸ εὐθινόπυρο κλαίει στὰ δέντρα,
ἔχασμένοι ἐσεῖς στὸ τρίπολο τῆς χρυσῆς
αὐτῆς βροχῆς τῶν ξερόφυλλων
ἀκοῦστε τὴ θλίψη πού τὰ σωθικά μου δροσιζει.

Δὲν μπορούμε φυσικὰ νὰ ποῦμε πῶς χώρια ἀπ' αὐτοὺς τοὺς τέσσερους ποιητὲς δὲν ὑπάρχουν ἄλλοι συμβολιστὲς στὴν Τουρκία. Κάθε ἄλλο. Ἡ ποίησις εἶναι τὸ πιὸ καλλιεργημένο εἶδος στὴ λογοτεχνία τοῦ τόπου. Ὅμως κείνοι πού θάπρωτε νὰ τραβήξουν τὴν προσοχή μας, εἶναι αὐτοὶ οἱ τέσσεροι: Νετζίπ Φαζίλ, Ἀχμέτ Κουταί, Δζεβντέτ Κουντρέτ, Ζιὰ Ὀσμάν.

Πόλη

Ἀδρ. Ν. Π.

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Μάρκου Τσιριμώκου: «Ξένα Ποιήματα», μεταφράσεις ἀπὸ ποιητὰς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος,

Ἔργασία πρωτότυπη, δὲν εἶναι ἡ μετάφραση, εἶναι ὁμως, σὲ μεγάλην ἔκταση, ἔργασία δημιουργική. Εἶναι ἐπίσης ἔργασία δύσκολη, συχνὰ ἀχάριστη, συχνὰ ἐπικίνδυνη. Τὰ ὄριά της, λέγουν, εἶναι περιορισμένα:—ἀλλ' ὁ περιορισμὸς αὐτὸς εἶναι ἀπλῶς θεωρητικὸς, προκειμένου γιὰ τὰ ὄρια ἐνὸς Γκαίτε, ἐνὸς Σέλλεϋ, ἐνὸς Λεκόντ Ντελίλ! Ἐπάνω στὴν λανθάνουσαν αὐτὴ σύγκριση ἐδοκιμάσθησαν πολλοί... καὶ μόνον μιὰ ἄρτια μετάφραση, δίπλα σὲ μιὰν ἄλλην ἐλαττωματική, τοῦ ἴδιου πρωτοτύπου, μπορεῖ νὰ δείξῃ τὴ σημαντικὴν ἀξία τοῦ εἶδους τούτου τῆς δημιουργικῆς προσπάθειας, πού καλλιεργήθηκε ἀφθονώτατα σ' ὅλες τῆς γλώσσες τῆς Εὐρώπης καὶ πού ἱστορικῶς δὲν τοῦ χρωστοῦν ὀλίγα ἀπὸ τὴν τελικὴ τους διαμόρφωση.

Ἐγραψα καὶ ἄλλοις τίς ἐντυπώσεις μου ἀπὸ τὰ «Ξένα Ποιήματα» τοῦ κ. Τσιριμώκου. Γιὰ τὴν πιστότητα τῆς ἀποδόσεώς των ξέρω ὅσα κανεῖς. Δὲν ὑπάρχει οὔτε λάθος, οὔτε ἀσάφεια στὴν ἑλληνικὴ μορφή τῶν «Ξένων Ποιμάτων». Γιὰ τὴ στιχουργικὴ των ἀριότητα εἶμαι βέβαιος πῶς ὁμόθυμα θὰ κριθῇ ζηλευτή. Ἐδιάβασα, ἀκουσα, κατανόησα τὸ λεκτικὸ τοῦ

ποιητοῦ στὰ πρωτότυπά του. Ὁ τόνος αὐτὸς βέβαια δὲ συμβιβαζόταν μὲ ὅλα τὰ ξένα. Τοῦτο λοιπὸν εἶναι τὸ ζηλευτό: ὁ μεταφραστὴς ἔγινε, τότε, ὁ ἴδιος, ποικιλώτερος ἀπὸ τὸν ποιητὴ! Χρησιμοποιώντας τὴ δική του γλώσσα προκειμένου γιὰ τὴ μετάφραση τῶν δεκαπέντε ποιημάτων τοῦ Λεκόντ Ντελίλ (μέσα στὰ ὅποια ὑπάρχει καὶ ὅλη ἡ σειρά τῶν περιφήμων «Ὀρφικῶν Ὑμνων», πρώτη φορά στὰ ἑλληνικὰ δοσμένα), ξέρει νὰ τὴν ἀλλάξῃ, ὅταν περνᾷ στὸν Κήτς, στὸν Σέλλεϋ, στὸν Οὐάιλντ. Σὲ τί;—Ὁραῖα ἀόριστα στοιχεῖα, φευγαλέα, ποιητικά! Καὶ ὁμως, ὡς τὸ προσπαθήσωμε νὰ τὰ ὀνομάσωμε,—ἀφοῦ εἶναι τόσο αἰσθητὰ πρὸ πάντων ἐπάνω στις διαφορὰς τους! Στὸ ὕφος λοιπὸν στὴν ἐκλογή τῶν λέξεων, στὴ στιχουργία, στὴν ὁμοιοκαταληξία... Βέβαια, καὶ τὰ πρωτότυπα προσφέρονται κάποτε μόνον τους, ἀλλὰ τότε εἶναι μιὰ ἀφορμὴ καινούργιας ἐπιτυχίας τοῦ μεταφραστοῦ:—ὅπως στις μαλλάντες τοῦ Κήτς καὶ τοῦ Χάινε, μὲ τοὺς ὀλιγοσύλλαβους στίχους, ὅπου ὁ μεταφραστὴς κατορθώνει νὰ ἐπιτύχῃ ἀκόμη καὶ ὁμοιοκαταληξίες...

Ἡ στιχουργικὴ του πείρα, ἀποκτημένη ἀπὸ πολλὰ χρόνια, αὐτὴ τοῦ ἐπιτρέπει νὰ ἐκμεταλλευθῇ ἔτσι κάθε στοιχεῖο τοῦ πρωτοτύπου. Ἡ ἐξοικείωση μὲ τὴν ποιητικὴ μορφολογία τὸν κάνει ἀξιο νὰ πλησιάσῃ διαφορετικὰ τὴν ποίησις καθενὸς τῶν τριῶν κορυφαίων εὐρωπαϊκῶν ἐθνῶν, τόσον ἁλλοιωτικῶν μεταξὺ τους.

Αὐτὴ εἶναι ἡ διαφορὰ. Συνήθως, ἡ ἐπίδοσις στὶς μεταφράσεις,— ἂν δὲν εἶναι ἀποκλειστική,— γίνεται πρὶν ἀπὸ τὸ δημιουργικὸ ἔργο. Ἐκεῖ, οἱ ξένοι χειραγωγοὺν ἡ παιδαγωγοὺν συγκαταβατικὰ ἀνέχονται. Ὁ κ. Τσιριμώκος ἄρχισε νὰ μεταφράζῃ, ὅταν ἤδη ἦταν συγκροτημένος ὀριστικά. Καὶ γιὰ τοῦτο οἱ μεταφράσεις του ἔχουν ὅλες αὐτὲς τίς λαμπρὲς ἀρετὲς.—Εἶμαι βέβαιος ὅτι, ἔτσι, θὰ διαβασθοῦν πολὺ. Οἱ νέοι θὰ τίς διαβάσουν, κ' ἔχουν ν' ἀποκομίσουν πολλὰ. Δὲ μπορούμε, βέβαια, νὰ διαβάσωμε τὸν κάθε ποιητὴ στὴ γλώσσα του καὶ θὰ εἴμαστε πάντα εὐτυχεῖς, ἂν ὑπάρχουν ἄνθρωποι μὲ τὴν ὠραίαν αὐταπάρνηση νὰ τὸ κάμουν γιὰ χάρη μας καὶ νὰ μᾶς μεταδώσουν ὅσον περισσότερα μπορούν, ἀφοῦ ὁμως σταθοῦν ἀξιοὶ πάντα τῆς θερμῆς μας ἐμπιστοσύνης. Καὶ ποιὸς ξέρει!—δὲν εἶναι γνωστὸ πόσο ὁ Γκαίτε γράφοντας τὸν δεῦτερο, ἀγαποῦσε, κ' ἐδιάβαζε κ' ἐξαναδιάβαζε, τὸν πρῶτο του «Φάουστ», μεταφρασμένον στὰ γαλλικά (καὶ ὄχι στὸ σύνολο) ἀπὸ τὸν Ζεράρ ντε Νερβάλ;

Τ. Α.

Θ. Ι. Καρδαβέλλα: «Δυστυχημένοι νέοι», ρομάντο.

Ἐδιάβασα καὶ τίς ἐξήντα σελίδες τοῦ «ρομάντου» αὐτοῦ, ἀλλὰ νομίζω ὅτι μπορούσα νὰ εἶχα σταματήσει στὸν πρόλογό του. Ἐκεῖ γνωρίζομαστε πολὺ καλά μὲ τὸ συγγραφέα του καὶ μὲ τοὺς ἥρωές του. «Μέσα στὴν ἀτμόσφαιρα τοῦ μεταπολεμικοῦ ἐκφυλισμοῦ, μᾶς λέει ὁ κ. Καρδαβέλλας, μέσα στὶς τόσο διαλαλούμενες ὡς ἐλεύθερες ιδέες, μέσα σ' αὐτὸ τὸ βερτιζ τῆς σημερινῆς κοινωνικῆς